jamo kapinyno kalvos viršuje, kur, matyt, būta kažkokio statinio ar šiaip intensyvesnės žmonių veiklos vietos.

Nepasitvirtinus spėjimui, kad kapinynas buvo į Š nuo piliakalnių, rudenį jo bandyta ieškoti platesnėse Medvėgalio apylinkėse, apeinant kompleksą ratu maždaug 800–1200 m atstumu (R pusėje – per 400 m). Ir šie žvalgymai buvo be rezultatų. Panašu, kad Medvėgalio prieigos nebuvo tankiai gyvenamos ir naudotos daugiau gynybiniams tikslams.

Nors į Š nuo Medvėgalio piliakalnių, už pelkės aptiktos senosios gyvenvietės kultūrinis sluoksnis labai sunaikintas arimų ir maždaug 3 ha plote likę tik įžemyje įgilintos struktūros, kalvos P dalį tikslinga įtraukti į saugomą archeologijos objekto teritoriją.

The Investigation in the Vicinity of Medvėgalis

In 2018, BRIAI together with Šilalė District Municipality continued the investigation, begun in 2016, of the Medvėgalis (Šilalė District, W Lithuania) archaeological site complex. Four trenches (a total of 86 m^2) were excavated at the site of a suspected cemetery, located in the autumn of 2017 to the N of the hillforts (Fig. 1) but only the remains of the Iron Age settlement were discovered (Fig. 2). 46 registered metal finds, including the bow of an eye brooch, a cast ring, a strap distributor with a fitting (Fig. 3), and an AD 180 Roman Emperor Marcus Aurelius sesterce were discovered during the metal detector survey in the N and E parts of the complex.

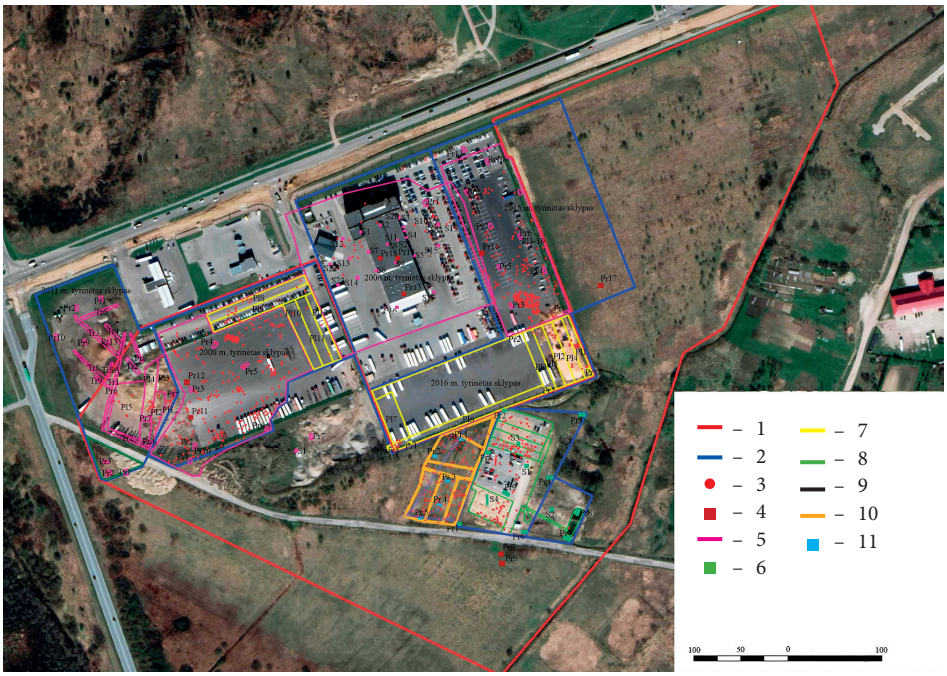
Viktorija Ziabreva,
Roma Songailaitė

Bandužių, Žardės senovės gyvenvietė

2018 m. spalio mėnesį buvo atliekami detalieji archeologiniai tyrimai Bandužių, Žardės senovės gyvenvietės teritorijoje (UK 31842), žemės sklype, kuris P pusėje ribojasi su Žardupės gatve, Š – su Jūrininkų prospekto sklypu 4.3 ir R su Žardupės g. 8 sklypu (1 pav.). Žemės sklypas 5000 m^2 dydžio. Tyrimai vyko dviem etapais: I etape detaliai ištirtos penkios 5x2 m dydžio žvalgomosios perkasos sklypo Š, ŠV, centrinėje ir P dalyse bei PV kampe. Siekta nustatyti galimą susiformavusio dirvožemio storį ir įžemio paviršių. Iš viso perkasomis ištirtas 50 m^2 plotas. Ištyrus perkasas 1–5 nustatyta, kad įžemis dengiasi nuo 25–60 cm gylio. Tyrimų metu archeologinių struktūrų neaptikta, rasti keli vėlyvi XX a. radiniai.

II darbų etape ištyrus ir nustačius mechanizuoto skutimo gylį, taikyta praktika kaip ir tiriant Bandužių, Žardės senovės gyvenvietės teritoriją. Mechanizuotai skustas paviršinis žemės sluoksnis iki archeologinių struktūrų. Sklypas tirtas 20–50x16–48 m dydžio plotais, kurie buvo išdėstyti taip, kad būtų galima netrukdant išvežti žemes iš sklypo bei fiksuoti plotų sieneles.

Žardės senosios gyvenvietės aptiktos 1990 m. Jono Genio žvalgomųjų tyrinėjimų metu teritorijoje prie Jūrininkų prospekto, Žardupės gatvės ir melioruoto Kretainio upelio. Ištirta 12 perkasų (*ATL 1990 ir 1991 metais*, 1992, t. I, p. 47). Vienoje jų aptikta geležies lydymo rudnelės šachtos fragmentų. 1990–1991, 1993–1994, 1996 ir 1999–2000 m. J. Genys Žar-

dės piliakalnio papėdės gyvenvietėje ištyrė 150 m² plotą, neįtvirtintose gyvenvietėse I–III – bendrą 625 m² plotą, aptiko kelis kultūrinio sluoksnio horizontus su pastatų, gatvių liekanomis, židiniais ir įvairiais radiniais iš I tūkst. pradžios – XIII a.

Archeologiniai tyrinėjimai šioje teritorijoje tęsti 2006, 2008 ir 2011 m. (2006, 2011 m. – I. Masiulienė, 2008 m. – I. Masiulienė ir A. Bliujienė). Jų metu nustatytos gyvenvietės saugomos teritorijos ribos. Per tris sezonus ištirta apie 4,57 ha senovės gyvenvietės teritorijos ir aptikta 311 archeologinių struktūrų, siejamų su ūkine-gamybine veikla (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 74–83; *ATL 2008 metais, 2009*, p. 40–49; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 90–96; Masiulienė I., The Žardė – Bandužiai archaeological complex, *Archaeological investigations in independent Lithuania (1990–2010)*, V., 2012, p. 50–56).

1 pav. Bandužių, Žardės senovės gyvenvietės teritorijos detaliųjų tyrimų 2018 m. situacijos planas: 1 – saugomų kultūros vertybių teritorijų ribos; 2 – tyrinėtų sklypų ribos; 3 – archeologinės struktūros; 4 – 1990 m. tyrimai (J. Genys); 5 – 2006, 2008, 2011, 2015 m. tyrimai (I. Masiulienė, A. Bliujienė, D. Balsas); 6 – 2011 m. tyrimai (R. Songailaitė); 7 – 2016 m. tyrimai (D. Balsas); 8 – 2017 m. tyrimai (R. Songailaitė); 9 – 2018 m. tyrimai (S. Sprindys); 10 – 2018 m. tyrimai (V. Ziabreva); 11 – 2018 m. V. Ziabrevos žvalgomosios perkasos. D. Paparigos ir I. Masiulienės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2018 excavation within the territory of Bandužiai-Žardė Ancient Settlement: 1 – boundaries of the protected cultural heritage territory; 2 – boundaries of the investigated plots; 3 – archaeological structures; 4 – 1990 investigation (J. Genys); 5 – 2006, 2008, 2011, 2015 investigations (I. Masiulienė, A. Bliujienė, D. Balsas); 6 – 2011 investigation (R. Songailaitė); 7 – 2016 investigation (D. Balsas); 8 – 2017 investigation (R. Songailaitė); 9 – 2018 investigation (S. Sprindys); 10 – 2018 investigation (V. Ziabreva); 11 – 2018 trial trenches excavated by V. Ziabreva.

R pusėje, rengiant Žardupės g. 8 sklypo (11039 m^2) detalųjį planą, 2011 m. žvalgomuosius tyrimus vykdė MLIM (R. Songailaitė). Ištirtas 112 m^2 plotas. Nustatyta, kad tyrimų vieta buvo daugelį metų ariama, ariamas sluoksnis 30–60 cm storio. Tirtose perkasose ir šurfuose archeologinių struktūrų nerasta.

2015 ir 2016 m. tyrimus Bandužių, Žardės senovės gyvenvietės R dalyje vykdė D. Balsas, R. Kraniauskas bei I. Masiulienė. Iš viso per šį laikotarpį ištirtas 23029 m^2 plotas, aptiktos 243 archeologinės struktūros, siejamos su ūkine-gamybine veikla, metalurgija, žemės naudmenų gavyba bei maisto gamyba. Tarp aptiktų struktūrų – 12 laužaviečių ir 14 židinių, 3 struktūros siejamos su metalurgija. Tyrimų metu rasta brūkšniuotosios, kruopėtosios, grublėtosios, lygiu paviršiumi bei kiaurasienės keramikos, akmeninis galąstuvas, trintuvai, žalvarinė plokštinė kiauraraštė segė, datuojama VIII–IX a., taip pat du kabliukai ir peilio kriaunos fragmentas, surinkta ruonio, kiaulių, arklių, avių / ožkų kaulų (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 92–106).

2017 m. Žardupės g. 8 sklype numatomų užstatymų vietose MLIM (R. Songailaitė) atliko detaliuosius tyrimus 5900 m^2 plote. Ištyrus 102 objektus, nustatyta, kad juos galima suskirstyti į 3 grupes: tai – buvę melioracijos griovių perkasimai, buvusios balų rūdos kasimo vietos bei pavieniai apardyti židinukai su lipdytos keramikos šukėmis, datuojami I tūkst. pr. Kr. – II tūkst. pradžia. Teritorijoje rasti objektai leistų daryti prielaidą, kad veikla daugiau buvo susijusi su balų rūdos kasimu bei jos paruošimu (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 109–115).

2018 m. S. Sprindys atliko detaliuosius tyrimus sklype Jūrininkų prospekte 33. Detalieji tyrimai vyko 1160 m^2 plote. Įžemyje aptikta 90 duobių. Tarp geležies amžiumi datuojamų objektų aptiktas vienas židinys ir vienas lentinės konstrukcijos šulinys. Tarp geležies amžiui priskiriamų radinių daugiausia buvo šlako bei grublėtosios keramikos šukių. Taip pat rasta akmeninių trintuvų, titnaginių dirbinių, molio tinko (žr. p. 79–81).

2019 m. M. Tarasova atliko žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus Bandužių, Žardės senovės gyvenvietėje, valstybinėje žemėje tarp Taikos prospekto ir Žardupės gatvės Klaipėdoje. Iš viso ištirtos dvi 20 m^2 ploto žvalgomosios perkasos bei vienas 1850 m^2 detaliųjų tyrimų plotas. Archeologinę vertę turinčio kultūrinio sluoksnio nerasta. Viename iš objektų aptikta medinio kuolo ar stulpo liekanų.

2018 m. tyrimais siekta nustatyti, ar teritorijoje išlikęs kultūrinis sluoksnis, ištirti archeologiškai vertingas struktūras, remiantis archeologinių tyrimų rezultatais parengti paveldosaugines rekomendacijas detaliojo plano rengimui.

Plotas 1 suformuotas trikampio formos, 583,38 m^2 dydžio. Jame aptiktos 5 nearcheologinės struktūros.

Plotas 2 suformuotas netaisyklingos formos, 39 m ilgio ŠV–PR kryptimi, 28 m pločio ŠR–PV kryptimi. Tirta 1317,84 m^2. Plote 2 ištirta 30 objektų, iš kurių 25 – ne archeologinės struktūros, 5 priskiriamos archeologinėms struktūroms.

Objektas 9 – pailga 70 cm ilgio (V–R kryptimi), 35 cm pločio dėmė. Jos V pusėje dengėsi skaldytų akmenų paviršius. Preparuojant matėsi, kad duobės V pusėje buvo daugiau pelenų, o R pusėje fiksuoti smulkūs židinio akmenys. Padarius apie 70 cm ilgio duobės pjūvį išsiaiškinta, kad duobė įgilinta dviejose vietose iki 25–30 cm. Š sienelėje akmenys sudėti per dvi eiles (akmenys smulkūs). Duobės užpildas – tamsi žemė be degėsių, įžemis – gelsvas smėlio sluoksnis. Objektas 9 skiriamas židinukui.

Plotas 3 stačiakampio formos, matuotas skersai sklypo, 48 m dydžio R–V kryptimi,

9–11 m Š–P kryptimi. Tirtas 429,44 m^2 plotas, ištirti 9 objektai, kurių 8 – ne archeologinės struktūros, 1 objektas priskiriamas archeologinei struktūrai.

Objektui 42 ištirti atidengtas 10x5 m dydžio plotas, kurio paviršiuje V pusėje matėsi pilkos pailgos dėmės, o R pusėje – apie 3 m skersmens dėmė, kurios paviršiuje buvo degėsių sankaupa bei permaišytas gelsvas smėlis su degėsiais. Preparuojant paviršių, V pusėje dengėsi ryškios arimo žymės bei griovių perkasimai, o R pusėje, nuėmus iki 5 cm storio permaišyto smėlio su degėsiais sluoksnį, išryškėjo apie 1 m skersmens pilkos žemės su degėsiais dėmė, kurios centre preparuojant fiksuotas ir apie 40 cm skersmens buvusio židinuko akmenų paviršius (2 pav.). Padarius židinuko pjūvį išsiaiškinta, kad jis įgilintas 20 cm, užpildas – pilkas priemolis su degėsiais. Jame rasta lipdytos lygiu paviršiumi keramikos, datuojamos II tūkst. pradžia. Židinuko aplinkoje preparuotos tamsios dėmės, tačiau jose radinių ir degėsių nerasta.

Plotas 4 matuotas sklypo R pusėje. Jo ilgis Š–P kryptimi – 48,5–48,9 m, plotis R–V kryptimi – 13,3–14,3 m. Tyrimai vyko 686 m^2 plote. Ištirti 35 objektai, kurių 25 ne archeologinės struktūros, 9 priskiriami archeologinėms struktūroms.

Objektas 67 fiksuotas ploto 4 V pusėje. Prie sienelės priemolyje išryškėjo tamsi 3x3 m dydžio dėmė. Jos paviršiuje buvo daug smulkių akmenų, kurie susitelkė šioje vietoje nuariant buvusių židinių paviršius. Nuėmus smulkius akmenis su permaišyta tamsia žeme, išryškėjo apie 3 m skersmens dėmė. Jos R pusėje buvo daromas pjūvis. Įžemis – gelsvas priemolis – pasiektas apie 30 cm gylyje. Padarius pjūvį jo dugne išryškėjo 3 apie 5x5 cm dydžio akmenys. Ties objekto 67 centru buvo daromas antras pjūvis iš R pusės. Preparuojant tamsiai pilkos žemės su degėsiais sluoksnį, 10–15 cm gylyje

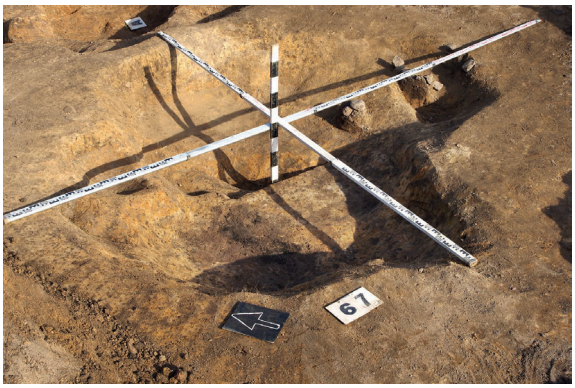

2 pav. Plote 3 tiriamas objektas 42 iš P. R. Songailaitės nuotr.

Fig. 2. Object 42 excavated in area 3, as seen from the S.

išryškėjo iki 15 cm skersmens židinio akmenys. Gilintasi iki maždaug 40 cm. Šioje židinio dalyje aptikti 9 lipdytos keramikos lygiu paviršiumi fragmentai. Objekto 67 ŠV dalyje akmenų struktūrų neaptikta, jie fiksuoti tik dėmės centrinėje dalyje. Fiksuotos dėmės ŠV pusėje gilintasi iki 50 cm. Dėmės PV dalyje nuėmus paviršinius akmenis, 10–15 cm gylyje atsidengė iki 15 cm skersmens židinio akmenų eilė. Nuėmus fiksuotus akmenis, po jais, apie 30 cm gylyje, fiksuoti dar 3 iki 20 cm skersmens akmenys. Juos užfiksavus ir nuardžius dengėsi permaišytas tamsios žemės su degėsiais ir gelsvo priemolio sluoksnis. Giliausia židinio vieta – 70 cm, toje vietoje degėsiai buvo beveik iki pat dugno, apie 65 cm gylyje. Židinio akmenų aplinkoje išlikęs degėsių sluoksnis (3 pav.).

Plotas 5 buvo 887,03 m^2 dydžio, matuotas 51 m ilgio Š–P kryptimi ir 17,1–19 m pločio R–V kryptimi tarp kontrolinių sienų. Plote ištirta 18 objektų, iš kurių tik 4 galima priskirti archeologinėms struktūroms. Kiti tyrimų metu pažymėti objektai priskiriami grioviui bei balų rūdos kasimo vietoms.

3 pav. Plote 4 tiriamas objektas 67 iš PV. D. Paparigos nuotr.

Fig. 3. Object 67 excavated in area 4, as seen from the SW.

4 pav. Plote 5 tiriamas objektas 95 iš R. D. Paparigos nuotr.

Fig. 4. Object 95 excavated in area 5, as seen from the E.

Objektas 95 aptiktas 12 m nuo ploto 5 Š pusės ir 13–17 m nuo R pusės. Jis preparuotas 5x5 m dydžio plote. Per ploto centrą V–R kryptimi išryškėjo apie 3 m ilgio, 1 m pločio tamsi dėmė. Padarius 1,5 m pločio pjūvį iš PR pusės, nustatyta, kad duobė plokščiadugnė, pilkame žemės užpilde rasti keli degėsių gabaliukai be radinių (4 pav.).

Objektas 96 dengėsi priemolyje, kur išryškėjo apie 50 cm skersmens dėmė, kurios paviršiuje fiksuoti degėsiai ir pavieniai perdegę akmenys. Padarius pjūvį iš R pusės, nustatyta, kad duobė smailėjanti, užpildas – iki 20 cm storio degėsių sluoksnis. Objektas 96 – archeologinė struktūra, buvęs židinukas. Jame rasti 6 perdegusio raudono molio gabalėliai.

Plotas 6 matuotas sklypo V pusėje, jis 976,05 m^2 dydžio. Plote ištirti 33 objektai, kurių 26 – ne archeologinės struktūros, 7 objektai priskirtini archeologinėms struktūroms.

Objektas 109C žymėtas aptikus netaisyklingo apskritimo formos (60–80x40–60 cm dydžio) rudos, oranžinės ir juodos spalvos žemės patamsėjimą su ne iki galo išdegto molio (?) ir angliukų priemaišomis bei keliais akmenukais (5 pav.). Padarius apie 1x0,5 m dydžio pjūvį iš R pusės, fiksuotas 7–13 cm storio molingas degėsingas sluoksnis su degto molio gabalais, keramikos fragmentais. Po juo sekė 10–15 cm storio pilkas pelenų sluoksnis. Įžemis – raudonas molis su geltono priemolio priemaišomis – fiksuotas 35 cm gylyje nuo fiksuoto objekto paviršiaus. Tai archeologinė struktūra, kurios paskirtis iki galo neaiški.

Objektas 119A žymėtas aptikus 30x20 cm dydžio tamsiai pilkos žemės patamsėjimą. Padarius 40x30 cm dydžio pjūvį iš P pusės nustatyta, kad fiksuoto objekto užpildas – pilkos žemės sluoksnis. Ties pjūvio centru fiksuoti du apie 10–12x5–6 cm dydžio akmenys, skirti galimai stulpo sutvirtinimui (6 pav.). Užpildas pasiekus dugną, 26–28 cm nuo fiksuoto objekto paviršiaus, buvo maišytas su raudonu moliu. Įžemis – raudonas molis – pasiektas apie 28–29 cm gylyje nuo fiksuoto objekto paviršiaus. Tai archeologinė struktūra – stulpavietė.

Detaliųjų archeologinių tyrimų metu sklype ištirta 4907,60 m^2 dydžio teritorija (6 plotai). Keliose struktūrose aptikta lipdyta lygiu

paviršiumi keramika skiriama II tūkst. pradžiai. Teritorijoje rasti objektai leistų daryti prielaidą, kad veikla tirtame sklype daugiau buvo susijusi su balų rūdos kasimu ir jos paruošimu. Rasta stulpavietė galimai liudija laikinos pašiūrės stovėjimo vietą. Tyrimams paimta makrobotaninė medžiaga, kurios analizė pateikiama ataskaitoje.

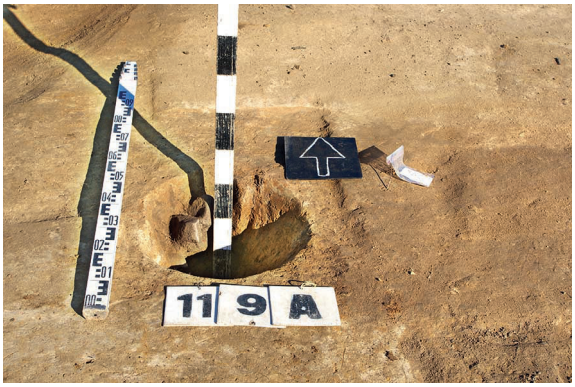
5 pav. Plote 6 tiriamas objektas 109C iš V. V. Ziabrevos nuotr.

Fig. 5. Object 109C excavated in area 6, as seen from the W.

Bandužiai, Žardė Ancient Settlement

In 2018, an excavation (4907.60 m^2) was conducted on a private plot, which lies near Žardupės Street, Klaipėda, and within the territory of Bandužiai-Žardė Ancient Settlement (Fig. 1). The investigation was carried out in two stages: in stage I, five 5 x 2 m trial trenches (a total of 50 m^2) were excavated to determine the thickness and composition of the soil layers. Sterile soil was located at a depth of 25–60 cm. No archaeological structures were discovered, only several late 20th century artefacts. During stage II, after determining the depth of the surface layer to be removed, the whole area was divided into plots 1–6 and mechanically shaved to detect archaeological structures, 26 of which were found.

The smooth pottery discovered in several structures dates to the early 2nd millennium.

6 pav. Plote 6 tiriamas objektas 119A iš P. V. Ziabrevos nuotr.

Fig. 6. Object 119A excavated in area 6, as seen from the S.

The objects found at the site suggest that the activities in the investigated area focused on the extraction of ore and its preparation (Figs. 2–5). A former posthole (Fig. 6) probably indicates the existence of only a temporary shelter as no additional settlement material was found.